

ชวนคิดเรื่อง “การขับไล่ / รื้อถอน”

โดย นายสุทธิชัย คล้อยสวัสดิ์

ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักงานบังคับคดีแพ่งกรุงเทพมหานคร ๒
อดีตผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการบังคับคดีแพ่ง

ตลอดเวลา ในการรับราชการของข้าพเจ้าได้ประสบกับเรื่องงานยุ่งยากที่ทำได้สำเร็จและรู้สึกประทับใจหลายเรื่อง ขอยกตัวอย่างในการปฏิบัติราชการที่ประทับใจ ที่มีความยุ่งยาก และสัมพันธ์กับกฎหมาย คือ การขับไล่ รื้อถอนจำเลยและบริวารที่เป็นทหารเก่าพลร่มป่าหวาย จังหวัดลพบุรี ซึ่งปลูกบ้านอาศัยอยู่บริเวณรอบวงเวียนหน้าค่ายวชิราลงกรณ์ (ป่าหวาย) อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ประมาณ ๒๐ - ๓๐ หลังคาเรือน ในช่วงที่ข้าพเจ้าดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานบังคับคดีจังหวัดลพบุรี ตั้งแต่ ๑ พ.ย. ๒๕๔๔ - ๑ ต.ค. ๒๕๔๙ นายทหารพระธรรมนูญ กรมรบพิเศษที่ ๑ ค่ายวชิราลงกรณ์ (ป่าหวาย) ในนามกองทัพบกได้ฟ้อง ขับไล่รื้อถอนจำเลยและบริวารชนะคดีแล้ว แต่ยังไม่ได้ดำเนินการบังคับคดีเพราะบางรายก็ยอมรื้อถอนไปแล้ว แต่บางรายยังไม่ยอมรื้อถอนบ้านออกไป ซึ่งมีประมาณ ๒๐ - ๓๐ ครัวเรือน ซึ่งจะสัมพันธ์กับงานของกรมบังคับคดี ปัจจุบัน ป.วิ.พ.มาตรา ๓๕๕ (ขณะนั้นใช้ ป.วิ.แพ่ง ม.๓๐๕ จัดว่า (เดิม))

ปัญหาและอุปสรรคเรื่องที่ ๑ มาจากแนวทางปฏิบัติและข้อกฎหมาย ต้องอาศัยทักษะการบริหารจัดการคดีที่มีมวลชน เพื่อให้ผู้ปฏิบัติสามารถผ่านพ้นปัญหาและอุปสรรคเหล่านี้ไปได้อย่างปลอดภัยและสมประโยชน์ราชการ คือ นายทหารพระธรรมนูญได้รับคำสั่งจากกองทัพบกเร่งรัดให้ดำเนินการเพราะฟ้องคตินานแล้ว แต่บรรดาลูกหลานทหารเก่ายังคงอยู่ที่เดิมและเวลาใกล้จะ ๑๐ ปีแล้ว จึงมาขอปรึกษาข้าพเจ้าในฐานะผู้อำนวยการสำนักงานบังคับคดีจังหวัดลพบุรี ข้าพเจ้าจึงให้คำแนะนำนายทหารพระธรรมนูญให้ปฏิบัติคือ

๑. จัดทำบัญชีคดีที่กองทัพบกฟ้องขับไล่-รื้อถอนทหารเก่าว่ามีทั้งหมดกี่คดี
๒. ศาลมีคำพิพากษาแล้วกี่คดี
๓. ศาลออกหมายบังคับคดีครบทุกคดีหรือยัง ถ้ายังต้องไปดำเนินการให้ครบทุกคดี
๔. ตรวจสอบว่าคดีใดบ้างที่จำเลยและบริวารปฏิบัติตามคำพิพากษา คือออกไปและรื้อถอนไปแล้วบ้าง
๕. ตรวจสอบว่าคดีใดบ้างที่จำเลยและบริวาร ยังไม่ปฏิบัติตามคือยังไม่ยอมรื้อถอนออกจากที่พิพาท
๖. จัดทำแผนผังที่ตั้งบ้านของจำเลยแต่ละคดีที่ยังอยู่รอบวงเวียน
๗. แบ่งโซนของบ้านจำเลยในแผนผังเป็นโซนละ ๔ - ๕ คดี เพื่อเตรียมดำเนินการตั้งเรื่องบังคับคดี
๘. นัดวันนำเจ้าพนักงานบังคับคดีไปดำเนินการปิดประกาศขับไล่และกำหนดวันรื้อถอนเป็นโซนๆ (ไม่พร้อมกันทุกโซน) (แต่ละคดีโซนเดียวกันนัดวันเดียวกัน)
๙. ไปดำเนินการปิดประกาศขับไล่และกำหนดวันรื้อถอน ณ บ้านพิพาทตามนัดแต่ละโซน
๑๐. รายงานศาลออกหมายจับจำเลยและบริวารแต่ละคดีแต่ละโซน
๑๑. ดำเนินการควบคุมการรื้อถอนและส่งมอบการครอบครองแต่ละคดีที่สามารถดำเนินการได้
๑๒. ให้โจทก์ทำรั้วล้อมที่พิพาทที่เข้าครอบครองได้แล้วทุกแปลงไปเรื่อยๆ จนครบ

ปัญหาอุปสรรคเรื่องที่ ๒ อยู่ที่เป็นการดำเนินการบังคับคดีเพื่อขับไล่จำเลยและบริวาร ซึ่งเป็นทหารเคยรับราชการที่กรมรบพิเศษพร้อมลูกหลาน และให้ดำเนินการรื้อถอนบ้านเรือนที่ปลูกสร้างอาศัยอยู่บริเวณรอบวงเวียนหน้าค่ายวชิราลงกรณ์ (ป่าหวาย) ซึ่งมีความเจริญและมีถนนตัดผ่านหลายสายแล้ว

แต่ปรากฏว่าบ้านเรือนของจำเลยในคดีต่างๆ ที่กองทัพปกได้ฟ้องขับไล่และรื้อถอนต่อศาลจังหวัดลพบุรีซึ่งได้มีคำพิพากษาแล้ว บรรดาจำเลยพร้อมลูกหลานทหารเก่าดังกล่าวยังไม่ยอมออกไปจากพื้นที่รอบวงเวียนและไม่เคยยอมรื้อถอนบ้านเรือนออกไปด้วย กองทัพบกจึงต้องใช้กระบวนการทางกฎหมายด้วยการบังคับคดีแพ่งกับจำเลยทุกราย จากคำแนะนำข้างต้นมีข้อสงสัยของนายทหารพระธรรมนูญ กรมรบพิเศษที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้แทนโจทก์กองทัพบกที่มาประสานงานในการตั้งเรื่องบังคับคดีว่า เหตุใดจึงต้องแบ่งโซนในการดำเนินการปิดประกาศเจ้าพนักงานบังคับคดี และการปิดประกาศของเจ้าพนักงานบังคับคดีไม่พร้อมกันทุกโซนด้วย ทำให้โจทก์ต้องเสียเวลามานัดเจ้าพนักงานไปดำเนินการหลายครั้ง แทนที่จะทำพร้อมกันในวันเดียวกัน

คำตอบวิธีดำเนินการส่วนนี้เป็นเทคนิคในการปฏิบัติงาน ที่เป็นประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจริงคือข้าพเจ้าเคยทำอย่างที่โจทก์มีข้อสงสัยในสมัยเริ่มทำงานกรมบังคับคดีใหม่ ๑ - ๒ ปีแรก โดยปิดประกาศกำหนดวัน รื้อถอนจำนวนมากหลายคดีพร้อมกันเพื่อความสะดวกและประหยัดของผู้แทนโจทก์ ในการนำเจ้าพนักงานไปปิดประกาศและสะดวกต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีที่ไปดำเนินการวันเดียว แต่ผลลัพธ์ที่ตามมาปรากฏเหตุการณ์ในทางปฏิบัติเกิดการชุมนุมฝูงชนของจำเลยและคนในชุมชนที่เรียกว่า “มือบ” มาขัดขวางการปฏิบัติงาน โดยนำโต๊ะหมู่บูชา ธงชาติ พระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระบรมราชินีนาถ และฝูงชนมาแสดงพลังพร้อมกัน ต่อต้านมิให้มีการรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างตามกำหนดนัดในประกาศเจ้าพนักงานบังคับคดี ทั้งนี้เพราะจำเลยและบริวารทุกคนทุกคดีต่างได้รับผลการปฏิบัติตามคำพิพากษาในเวลาเดียวกัน ดังนั้น การเรียกระดมคนจึงเป็นสิ่งที่ง่ายมาก ซึ่งหากโจทก์และเจ้าพนักงานบังคับคดีใช้อำนาจเด็ดขาดทันทีก็จะเกิดเหตุการณ์ปะทะฝูงชนและเป็นข่าวในสื่อโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์สร้างภาพทางลบแก่กรมบังคับคดีและหน่วยงานภาครัฐรังแกประชาชน เช่นเดียวกับกรณีหลายแห่งที่ปฏิบัติการโดยวิธีการนี้

แต่วิธีการดำเนินการตามที่ข้าพเจ้าแนะนำและปฏิบัติแบบไม่พร้อมกัน แม้อาจถูกมองว่าเลือกปฏิบัติแต่ความจริงเป็นความเข้าใจผิดของผู้มอง เพราะเหตุผลที่เป็นการปฏิบัติบังคับคดีของคนละคดี ไม่มีเหตุหรือข้อกฎหมายใดให้ต้องบังคับคดีในเวลาเดียวกัน ดังนั้น จึงมิใช่การเลือกปฏิบัติแต่อย่างใด และกลับเป็นผลดีในการปฏิบัติงานเพราะการที่จำเลยและบริวารคดีอื่นที่ยังไม่ถูกบังคับคดี จะไม่มาช่วยเป็นปากเสียงร่วมขัดขวางการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานบังคับคดี เนื่องจากจำเลยและบริวารคดีอื่นๆ ยังไม่เดือดร้อนจากการปฏิบัติงานในคดีที่ถูกบังคับคดีนี้ด้วย การทยอยดำเนินการบังคับคดีเป็นโซนหรือกลุ่มย่อยๆ ทำให้การขัดขืนหรือขัดขวาง มีพลังน้อยและสามารถดำเนินการไปได้เรื่อยๆ จนครบทุกคดี สำหรับคดีใดที่จำเลยและบริวารได้ยอมรื้อถอนออกไปเองแล้ว ก็รีบส่งมอบการครอบครองและให้โจทก์เข้าทำประโยชน์หรือล้อมรั้วไว้ให้เรียบร้อย คดีใดที่จำเลยและบริวารประสงค์จะปฏิบัติตามแต่ไม่มีแรงงาน โจทก์ก็ต้องช่วยเหลือจัดการให้เสร็จไป ซึ่งอาจเป็นการช่วยทั้งเงินและแรงงานก็ได้ ทั้งนี้เพื่อให้มีผลเป็นการลดการสนับสนุนการขัดขืนหรือขัดขวางการปฏิบัติงาน ในคดีอื่นด้วย และคดีใดที่จำเลยและบริวารที่ตั้งตัวเป็นหัวหน้ากลุ่มหรือหัวโจก ขัดขวางหรือขัดขืนการปฏิบัติงานที่รุนแรงหรือทุกรูปแบบก็ตาม คดีดังกล่าวจะขับเคลื่อนหรือปฏิบัติงานให้เหลือเป็นลำดับท้ายก็ได้ เพราะเมื่อฝ่ายสนับสนุนจากคดีอื่นไม่มีเหลือมากเพียงพอ ก็ไม่มีพลังที่จะต่อรองกับโจทก์หรือเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ ก็สามารถดำเนินการตามขั้นตอนกฎหมายเต็มรูปแบบได้เต็มที่ ซึ่งวิธีการปฏิบัติ การวางแผนดำเนินการบังคับคดีแบบนี้อาจใช้เวลาานมากขึ้น อาจเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นบ้าง แต่ผลจะละมุนละม่อมและเป็นความเมตตาปราณี ที่หน่วยงานของรัฐพึงต้องกระทำต่อประชาชนส่งเสริมภาพลักษณ์ในทางบวกต่อกรมบังคับคดี

ผลจากการที่โจทก์ปฏิบัติตามคำแนะนำของข้าพเจ้าทำให้ทหารเก่าที่เป็นจำเลยและบริวารรื้อถอนบ้านเรือนออกจากบริเวณรอบวงเวียนค่ายชิวาลงกรณ์ (ป่าหวาย) ทุกคดี ปัจจุบันกองทัพบกได้จัดเป็นสวนย่อมและสถานที่ออกกำลังกายของประชาชน ทำให้บริเวณรอบวงเวียนและหน้าค่ายชิวาลงกรณ์ (ป่าหวาย) เป็นระเบียบเรียบร้อยและสะอาด เป็นสง่าราศีของค่ายทหารที่เป็นส่วนราชการของรัฐต่อไป ...